

Declaració del Fòrum 'L'Escola i la Ciutat

10, 11 i 12 d'abril de 2002

1. PER UN MODEL D'ESCOLA. L'ESCOLA DE LA CIUTAT EDUCADORA

1.1 L'horitzó establert per la LOGSE com a referent de la modernització del sistema educatiu espanyol encara no s'ha assolit.

Les característiques fonamentals d'aquesta modernització són el reconeixement de l'educació infantil com a etapa educativa, l'extensió de l'ensenyament obligatori fins als setze anys, l'ampliació de l'ensenyament bàsic a Secundària i la reforma i modernització de la Formació Professional i dels Batxillerats.

1.2 Que la LOGSE continuï sent una llei valuosa no treu que després de completar la seva generalització sigui necessària una anàlisi crítica.

Els punts febles de l'aplicació general de la LOGSE han estat la manca d'una llei de finançament, el desequilibri entre els principis de llibertat i igualtat aplicats al dret a l'educació, una política de concerts a les escoles privades que atempta contra la cohesió social, la manca de formació útil i motivació real al professorat, la necessitat d'incrementar el lideratge de les administracions respecte als centres públics, la implementació de solucions improvisades amb conseqüències segregadores per abordar les formes de diversitat no previstes i la manca d'intencions i criteris per assolir l'èxit escolar de l'alumnat quan acaba l'ensenyament obligatori.

1.3 Més que canviar de sistema educatiu, cal desenvolupar noves formes d'organització escolar.

1.3.1 La nostra societat ha experimentat importants transformacions des dels anys vuitanta, quan es va començar a plantejar la necessitat de modernitzar el sistema educatiu.

1.3.2 Amb l'inici del nou segle es fan més patents una sèrie de canvis que ja començaven a despuntar a l'última dècada del segle xx, i que afecten directament el món educatiu: la globalització, la societat de la informació i del coneixement, un nou mercat laboral...

1.3.3 La situació actual en moltes poblacions d'augment demogràfic i noves onades immigratòries, planteja nous reptes d'identitat i cohesió social al territori.

1.4. Cal incorporar les tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) a l'escola de la ciutat educadora.

1.4.1 La incorporació de les TIC suposa un canvi en les formes i els continguts d'ensenyar i d'aprendre i en les relacions entre els agents que intervenen.

1.4.2 La incorporació de les TIC a l'escola exigeix canvis d'ordenació de l'espai de les aules estàndards, canvis en la planificació escolar i canvis organitzatius, amb noves funcions per als equips docents i amb un alumnat més autònom, més actor del seu procés d'aprenentatge.

1.5 La institució escolar: un nou model d'organització escolar dins del marc de la LOGSE.

1.5.1 Els reptes que planteja la LOGSE demanen a les escoles i instituts que acostin els seus projectes i que, a la vegada, comparteixin la seva visió de futur amb tots els agents que intervenen en el procés educador.

1.5.2 A l'ensenyament bàsic i obligatori la unitat mínima de sentit és la zona escolar. Aquesta consisteix en tot aquell conjunt de serveis educatius que fan de l'escola un servei educatiu de proximitat per a les famílies i l'alumnat.

1.5.3. Per gestionar una zona educativa és necessària la presència de la titularitat administrativa per garantir la continuïtat institucional, més enllà dels programes de direcció de les escoles i instituts i compartir, a la vegada, projectes i actuacions amb els claustres dels centres, amb les AMPA, les associacions d'alumnes, els districtes i la ciutat. La titularitat administrativa ha de crear la figura del promotor educatiu de zona.

1.5.4. Cal que els joves tinguin més veu en les decisions que afecten l'organització escolar, per la qual cosa s'han de crear els mecanismes adients.

1.5.5 El professorat és el primer recurs de l'escola i cal que tingui el temps, els recursos i el reconeixement social necessaris.

1.6 La qualitat educativa depèn del compromís que la ciutat assumeixi amb les seves escoles.

1.6.1 La ciutat i els seus recursos culturals són l'aula de pràctiques per a l'aprenentatge.

1.6.2 L'educació en valors i l'educació de la ciutadania necessiten la interrelació entre l'escola i la ciutat.

1.6.3 El coneixement intencionat i dinàmic de la ciutat treu del gueto els nois i les noies.

1.6.4 Cal vetllar i dotar-se dels mecanismes per tal que l'oferta de recursos de la ciutat arribi al conjunt de la població, garantint la igualtat d'oportunitats.

1.6.5 Una escola oberta a la ciutat és senyal d'implicació del seu professorat.

1.6.6 La curiositat per la ciutat on es viu ajuda a construir coneixements.

1.6.7 Cal enfortir els mecanismes de col·laboració i planificació entre les entitats de la ciutat i l'escola i fer un seguiment qualitatiu de l'oferta d'activitats.

1.7 L'èxit escolar de tots els nois i les noies és un repte de la ciutat.

1.7.1 L'èxit escolar vol dir haver assolit un grau de maduresa que permeti continuar aprenent al llarg de tota la vida.

1.7.2 Assolir els objectius finals de l'ensenyament bàsic demana la implicació i el compromís dels claustres, les famílies i l'alumnat.

1.7.3 Els pares i mares han de ser presents en els processos d'aprenentatge dels seus fills i filles.

1.7.4 La concreció de l'èxit escolar és el títol de Graduat en Secundària.

1.7.5 Aquest repte demana la responsabilització i la participació del conjunt de recursos educatius de què disposi la ciutat.

1.7.6 Cal afavorir les iniciatives que impliquin els joves en el funcionament de la ciutat i que tendeixin a potenciar l'assoliment de l'èxit escolar.

2. PER UN MODEL D'APRENTATGE AL SERVEI DE L'EDUCACIÓ PER LA DEMOCRÀCIA

2.1. L'educació és la riquesa més important per a les persones i la societat.

2.1.1. La societat industrial ha funcionat amb minories educades en especialitats bàsiques. La societat tecnoinfomàtica en què vivim funciona amb la majoria de les persones educades en formes d'aptitud molt diversa i, sobretot, amb la capacitat de seguir aprenent, això és, processar i reprocessar informació creant respostes noves a necessitats noves en

la vida personal i professional. Les persones sense educació, o sense l'educació necessària són persones sense recursos per desenvolupar-se i integrar-se adequadament.

2.1.2. L'educació té a veure amb l'adquisició de sabers i de capacitats, però no és únicament una qüestió d'aprenentatges. Atès que els humans podem fer aprenentatges des dels més destructius als més humanitzadors, l'educació esdevé el referent cognoscitiu i ètic que guia l'aprenentatge humà.

2.1.3. L'individu i la societat són responsables de l'educació adquirida i dispensada.

2.1.4. Com més educació més oportunitats de desenvolupament personal i professional.

2.2. L'educació integra les experiències vitals i els aprenentatges formals del sistema educatiu en un marc d'autonomia personal.

2.2.1. Les persones s'eduquen en ambients vitals saturats d'estímul intel·lectuals, emocionals, morals, estètics, etc. Aquests ambients han de contenir models, experiències i aprenentatges que envoltin i es belluguin al voltant del subjecte que aprèn. El potencial efectiu d'aprenentatge de les persones està relacionat amb les seves aptituds personals i amb les seves expectatives, determinades en part per les condicions socials i econòmiques i per les experiències viscudes.

2.2.2. Nens i joves tenen el dret de viure un conjunt d'experiències que els aportin un sentit humanitzat de la vida i expectatives (seguretat, pertinença, afecte i futur) en estreta relació amb les oportunitats efectives d'aprenentatge relacionades amb els sabers i les competències que enriqueixin la seva vida i els permeti el desenvolupament professional.

2.2.3. L'experiència viscuda per les persones és la seva riquesa més valuosa, allò que permet seleccionar, interpretar i integrar adequadament el cúmul d'informació circulant i transformar-la en acció i en projectes.

2.2.4. Cada cultura afavoreix, inhibeix o rebutja l'actualització de determinades aptituds. La nostra cultura ha donat preferència a tots aquells aprenentatges de coneixement del món físic i dels objectes, desterrant de l'ensenyament sistemàtic els aprenentatges que condueixen al coneixement de les persones que envolten l'alumnat, inclòs el coneixement de si mateix o de si mateixa. Aquest desconeixement comporta la ignorància dels sentiments, d'allò que els provoca, de les conseqüències que desencadenen en l'acció i les possibles formes d'organitzar-los i encaminar-los. Aquesta ignorància comporta també el desconeixement de formes no violentes de resolució de conflictes que dona lloc sovint a conductes violentes que trastornen el paisatge humà de la ciutat i provoquen greus danys en la vida privada de les persones. Fora convenient, en el marc de la Ciutat Educadora, desenvolupar programes de formació de l'alumnat en l'aprenentatge de la resolució de conflictes i en el coneixement de les pròpies emocions i les diferents formes de reacció que provoquen.

2.3. La lògica de l'educació és la construcció del coneixement en les persones. La lògica de la producció és la utilització del coneixement per a la creació i la producció de béns i serveis.

2.3.1. Sovint es confon educació i producció, i es pretén aplicar a l'educació la lògica de la producció. Aquesta darrera és acumulativa i controlable en termes de costos i beneficis, productivitat, eficàcia i eficiència. L'educació, en canvi, respon a una lògica no lineal que avança amb tempteigs, assaigs i errors, simulacions, aproximacions successives, etc., i que fonamenta la seva acció peculiar en el reconeixement públic.

2.3.2. L'educació és la construcció del coneixement de les persones; de la seva ment i els seus sentiments perquè arribin a comprendre i interpretar el món dotant-lo de significats, a establir relacions no evidents, a crear bellesa, productes i serveis processant i reprocessant informació a partir dels sabers i de les capacitats adquirides.

2.3.3. La lògica de l'educació és sistèmica, és a dir, autònoma: tot allò que s'aprèn és el punt de partida de nous aprenentatges en una estructura ramificada i sense límits en un bucle de selecció-formació. Aquesta singular aventura humana no està desproveïda de perills i limitacions: error, il·lusió, oblit, fanatisme, passivitat, desinterès, rutina, manca d'expectatives...

2.3.4. La lògica de la producció és acumulativa i expansiva. Inicia estratègies d'acció integrant elements fonamentals per a la creació de productes i serveis, orientades a l'optimització dels beneficis, i empra criteris d'eficàcia, d'eficiència i de productivitat en un bucle de selecció-exclusió.

2.4. Avui la democràcia es juga al camp de l'educació i de la ciutat.

2.4.1. La qualitat de la vida personal i comunitària en les denses societats actuals, intensament comunicades i amb creixent tecnificació, té en l'educació un potent referent. Sols l'educació pot aportar a les persones un sentit vital i una capacitat de comprensió de l'entorn canviant alliberant-lo de l'embadaliment, la defensa regressiva i la negació.

2.4.2. El manteniment de la vida social i democràtica de les societats actuals està indistriablement associada a l'educació. Solament les persones educades poden anar més enllà en un món saturat d'interessos i d'informació interessada. Solament les persones i els grups organitzats amb criteris racionals i convicció democràtica poden fer avançar les estructures i les relacions en un sentit integrador que multipliqui les oportunitats emprant models de desenvolupament sostenibles.

2.4.3. La ciutat des de la *polis* urbana, entesa com a entorn vital de les persones des dels més petits als més grans, a la *polis* planetària, cada cop més pròxima pels efectes de les tecnologies de la informació i la comunicació, és el cau cultural per excel·lència on tenen lloc aquestes transformacions.

2.5. Els programes ciutat–escola són una oportunitat d'enriquir la visió, d'ampliar l'horitzó i de nodrir l'experiència.

2.5.1. Els programes ciutat–escola proporcionats per l'entorn ciutadà sota el lideratge i la coordinació de l'autoritat municipal són un potent instrument que complementa, amplia i dimensiona la percepció de la realitat que tenen nens i joves en el marc familiar i escolar.

2.5.2. El repte d'aquests programes no és únicament facilitar visites a les escoles, sinó promoure i facilitar noves percepcions que nodreixin l'experiència i eixamplin l'horitzó de significats.

2.5.3. L'adequació de l'oferta educativa dels programes ciutat – escola a les característiques i els interessos dels alumnes dels dos cicles d'educació infantil, de l'educació primària i de l'educació secundària és una necessitat i un repte permanent.

2.6. El valor educatiu dels programes ciutat–escola té a veure amb la riquesa dels escenaris que proporcionen i en l'adequació de les experiències que posen a l'abast de nens i joves.

2.6.1. Aquests importants reptes sols es podran acomplir si els programes ciutat–escola ofereixen escenaris rics i ben ordenats en sintonia amb les expectatives de nens i joves.

2.6.2. La participació de nens i joves en aquestes activitats ha de comportar un estímul i un repte cognitiu, de manera que, mitjançant els escenaris facilitats, arribin a viure una experiència educativa que els acosti al coneixement i l'estimació del medi.

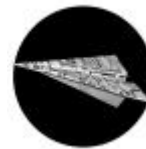
2.6.3. Els programes ciutat - escola són una oportunitat per superar la fragmentació de les àrees curriculars i permeten un treball interdisciplinari que facilita una visió holística i integradora. Permeten plantejar la tasca docent superant la dialògica *exclusió-inclusió* per tal que respongui i integri els nous escenaris i contextos del segle XXI.

2.6.4. Els programes ciutat – escola dimensionen la tasca del docent com a subjecte actiu impulsor i mediador en les interrelacions que s'inscriuen en l'àmbit de la comunitat educativa i, en conseqüència, en les relacions escolars i comunitàries.

2.7. Els programes ciutat–escola assoleixen més potencial educatiu quan, en la seva gestió, participen activament la ciutat i l'escola; quan l'acció educativa dels docents integra l'oferta educativa de la ciutat.

2.7.1. La qualitat dels programes ciutat–escola, a més del seu valor intrínsec, també està relacionada amb la seva organització i gestió.

2.7.2. És desitjable la modalitat de gestió dual d'aquests programes en què conviuen la participació dels centres educatius en les ofertes formatives de les institucions ciutadanes i la gestió compartida entre els centres educatius i determinades institucions. L'impuls

d'aquesta segona opció té l'avantatge d'integrar determinades activitats externes en l'activitat educativa del centre educatiu.

2.7.3. Una visió àmplia dels programes ciutat – escola ha de permetre acostar les famílies com a agents educatius per tal de compartir els reptes de la nova realitat educativa.

2.8. L'educació del segle XXI demana l'emergència d'una nova cultura social que afavoreixi un model d'escola autònoma amb una forta personalitat pròpia i integrada en un sistema de xarxes que posin en comunicació persones, experiències, coneixement i informació.

2.8.1. L'escola autònoma i interconnectada amb l'entorn crea un ambient ric d'estímuls, experiències i recursos que nodreix les relacions entre els docents i els alumnes multiplicant les oportunitats de tots per a la construcció del coneixement i la interpretació crítica de la informació, especialment de la visual (televisió, imatges, informació virtual...).

2.8.2. El desenvolupament de les relacions entre escola i entorn, demanarà l'aparició de nous actors que facilitin la connexió entre les entitats, les escoles i les administracions. Caldrà garantir l'adequació dels programes al currículum i la seva qualitat, la diversificació de l'oferta a les diferents etapes educatives i àrees d'aprenentatge, l'elaboració i el finançament dels programes i activitats educatives, la implicació dels docents, etc.

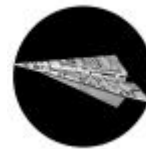
2.8.3. La qualitat de les activitats està en relació directa amb el seu valor global, obert al públic en general, però útils i adequades per a l'alumnat. La participació dels alumnes en les activitats es pot fer en el marc curricular de les escoles o en una relació directa alumne – família – entitats.

3. PER UNS CRITERIS DE QUALITAT QUE ORIENTIN LES ACTIVITATS ESCOLARS DELS PROGRAMES CIUTAT-ESCOLA

3.1. Integrar les activitats al Projecte Educatiu de Centre i al Projecte Curricular d'Àrea i ubicar-les a la seqüència didàctica.

3.1.1. Tota l'activitat que es realitzi ha de respondre a la consecució dels objectius educatius i d'aprenentatge definits pel Projecte Educatiu i pels Projectes Curriculars i és, per tant, una activitat netament escolar. Les activitats escolars que comporten interacció amb el territori tenen el seu fonament didàctic en la necessitat d'acostar l'aprenentatge formal a l'experiència dels alumnes per facilitar l'èxit en l'aprenentatge.

3.1.2. La sortida escolar i les activitats de relació amb l'entorn formen part d'una seqüència didàctica coherent que té moments a l'aula i moments fora de l'aula. Segons la seva ubicació en la seqüència didàctica poden tenir funcions diferents. Partint del caràcter vivencial de totes les activitats, les que es fan a la fase inicial ajuden a plantejar i motivar un tema, les ubicades a la fase de desenvolupament tenen el caràcter d'aprofundiment, i les

ubicades a la fase de síntesi són d'aplicació i de participació social. En alguns casos, les sortides formen part d'un projecte global i inclouen les tres modalitats.

3.1.3. En totes són els professors/res, d'acord amb les famílies i els alumnes, els qui tenen la iniciativa, el lideratge i la responsabilitat de donar-los coherència pedagògica, i els que estableixen tracte de col·laboració amb les institucions que els obren les portes i/o ofereixen els seus recursos materials, personals i metodològics.

3.2. Fomentar el diàleg entre l'escola i la ciutat.

3.2.1. En aquestes activitats i sortides es fa molt evident la col·laboració –amb flexibilitat– entre l'escola i la societat. El seu èxit requereix la complicitat de la ciutat, que s'ofereix com un territori assequible, que es deixa recórrer, observar i interrogar pels alumnes; un territori llegible, que permet la comprensió i la interpretació dels seus significats físics, científics, biològics, econòmics, socials i polítics; i un territori democràtic, que convida els nens i els joves a participar-hi com a ciutadans.

3.2.2. La col·laboració entre els agents educatius ciutadans i l'escola ha d'articular, en peu d'igualtat, la iniciativa dels agents educatius ciutadans, institucions, associacions i empreses, amb la iniciativa de les escoles, que han d'actuar com a agents culturals actius, obrint a la comunitat els resultats de les seves experiències i treballs. El professorat ha de mantenir el seu protagonisme en el disseny de l'activitat didàctica i és l'únic que pot garantir la coherència en el seu disseny i realització.

3.2.3. La família com a agent educatiu i aportador de recursos ha de poder donar el suport adequat a aquest tipus d'activitat iniciada a l'escola i integrar-la en el patrimoni cultural familiar. En el cas de l'educació infantil, les famílies formen part del primer entorn dels infants.

3.3. Promoure l'educació cívica i respondre a un projecte d'educació per a la ciutadania i la participació democràtica.

3.3.1. Les sortides de l'edifici escolar i les activitats directament relacionades amb l'entorn són una magnífica ocasió per observar la diversitat en els comportaments de les persones als espais públics, i per practicar i reflexionar sobre els hàbits i conductes més adequades per a la convivència.

3.3.2. També són una ocasió per detectar i constatar desigualtats o injustícies socials, i poden ser alhora un punt de partida per plantejar possibles solucions, buscar els camins per pal·liar les desigualtats o proposar intervencions de participació o compromís tant individuals com col·lectives

3.3.3. També poden aportar un bon camp de participació democràtica efectiva en l'àmbit organitzatiu i decisor de la vida escolar.

3.4 Reequilibrar la desigualtat d'experiències culturals dels alumnes.

3.4.1. La interrelació entre l'escola i el territori és un instrument important per disminuir les desigualtats culturals perquè s'ofereixen en els alumnes experiències culturals d'alta qualitat. És fonamental que puguin accedir-hi tots els nois i noies sense cap tipus d'exclusió.

3.4.2. Es promouran i facilitaran aquest tipus d'activitats especialment amb els alumnes amb menys oportunitats culturals i s'hi inclouran elements per atraure els alumnes amb més risc d'exclusió.

3.5. Enriquir l'experiència viscuda.

3.5.1. Això vol dir que les sortides, visites i totes aquelles activitats escolars basades en la comunicació entre l'escola i l'entorn, han de donar als participants la possibilitat de prendre contacte, com més directe millor, amb la realitat, han de permetre l'accés a llocs que no són accessibles habitualment, han de possibilitar el contacte directe amb persones diverses i significatives i han de facilitar l'observació directa d'activitats econòmiques, culturals, científiques polítiques i socials.

3.5.2. Les sortides s'han de basar en mètodes interactius i adequats al moment evolutiu i han de permetre la interacció cognitiva dels alumnes amb l'entorn, tot començant pel mateix trajecte. Perquè això sigui possible cal evitar les sortides massificades i vetllar perquè els alumnes puguin desenvolupar activitats autònomes, en grups petits.

3.6. Revelar els diferents elements del coneixement de la localitat, evidenciant-ne la complexitat.

3.6.1 És important que es faci un abordatge interdisciplinari d'aquestes activitats per ajudar a establir relacions entre els diferents components de la complexa realitat.

3.6.2 Cal distingir entre l'observació i la interpretació, ja que és la interpretació la que facilita la comprensió i la intervenció.

3.6.3. Cal que afavoreixin la trobada entre grups culturals diferents i entre generacions, i prendre consciència de la diversitat cultural del mateix grup.

3.7. Facilitar la participació i l'acció.

3.7.1. Això vol dir que és necessària la implicació activa dels participants en la realització del projecte i ha de permetre posar en pràctica les pautes d'actuació cívica formulades a partir dels coneixements adquirits. Ha de suposar la implicació dels participants en una activitat d'exercici actiu de la ciutadania.

3.7.2. Les institucions i l'administració han de potenciar la continuïtat en la formació dels alumnes, facilitant-los l'accés a través d'entrades a preu econòmic, l'eliminació de barreres arquitectòniques i d'altres.

3.8. Aportar elements per comprendre les relacions d'interacció i interdependència entre els fenòmens que es produeixen a diferents escales.

En aquestes activitats cal evidenciar les relacions d'interdependència planetària de la problemàtica que es planteja i que és objecte d'estudi i s'ha de facilitar la relació amb altres poblacions o territoris. Tot això amb la finalitat de fer veure la interdependència de l'entorn local amb el sistema global

3.9. Posar especial atenció en la formació del professorat i dels agents educatius vinculats a les institucions ciutadanes.

3.9.1. Articular polítiques públiques per aconseguir recursos necessaris per professionalitzar, elaborar i concretar projectes. Caldrà que les institucions ciutadanes i l'administració educativa hi destinin els recursos necessaris per tal que quedi garantit.

3.9.2. També cal disposar de materials didàctics d'excel·lent qualitat (oberts, clars, adequats al moment evolutiu, suggeridors) i de bons materials divulgatius, que informin veraçment i clarament.

3.9.3. Tot això poden garantir-ho unes institucions que considerin les seves pròpies ofertes educatives com a inversió de futur, i no com un gest circumstancial, i que amb continuïtat apostin per la millora de l'oferta, amb generositat i convicció.

3.9.4 Cal establir mecanismes que permetin avaluar conjuntament la qualitat de les activitats.

3.10. Tenir una oferta d'activitats assequibles que garanteixi el dret de tots a disposar d'experiències de vida i d'aprenentatge, que possibilitin la ciutadania plena i sense exclusions.

3.10.1. Cal prendre les mesures necessàries per tal que ningú es quedi exclòs per qüestions econòmiques, organitzatives o disciplinàries.

3.10.2. No es poden acceptar aquelles sortides o activitats escolars amb una fracció del grup o classe, com si es tractés d'una activitat marginal. Sovint cal implicar les famílies i indicar que es tracta d'una activitat nuclear del treball a l'aula, que cal que tots els alumnes hi puguin participar, i si fa falta, cal buscar i facilitar els recursos.

3.10.3. Vetllar per les qüestions de seguretat, especialment a l'educació infantil.

4. PER RECONÈIXER I PROMOURE EL LIDERATGE EDUCATIU DELS AJUNTAMENTS

Constatacions

4.1. L'educació es configura com el gran recurs que pot permetre adaptar-se i mantenir la dinàmica d'inestabilitat constant generada pels canvis recents en la manera de viure, produir i relacionar-se.

Els formidables canvis en les esferes productives, socials i familiars als que hem assistit durant els darrers vint anys, amb la globalització, la flexibilització i la incorporació generalitzada de les noves tecnologies, han generat una creixent inestabilitat i han posat de manifest que la bona formació i el reciclatge constant són una bona garantia per viure amb millors condicions en el que anomenem la "societat del risc".

4.2. El repte actual de l'educació és formar ciutadans capaços d'afrontar dinàmiques accelerades de canvi tot mantenint la cohesió social i comunitària, i això es pot fer millor des de la proximitat.

4.2.1 En les polítiques educatives, igual que en les altres polítiques de benestar i de serveis personals, s'ha passat de posar l'accent en l'accés universal dels serveis a posar-lo en la capacitat d'atendre de manera flexible, transversal i integral, demandes individuals cada vegada més heterogènies.

4.2.2. Això implica que, avui, la millora de la qualitat del sistema educatiu a Catalunya passa per reforçar els aspectes de disseny de les polítiques i de capacitat de definició de projectes concrets, específics i amb atribució clara de responsabilitats. I aquest objectiu s'aconsegueix millor des d'un àmbit territorial proper al ciutadà.

4.3. La centralització de l'actual sistema educatiu català, la seva rigidesa, l'homogeneïtat i l'escassa autonomia dels centres, provoca manca d'adaptació a les circumstàncies específiques i acaba generant desresponsabilització.

4.3.1. La notable centralització de l'educació en mans de la Conselleria d'Ensenyament i la forta presència d'agents no públics en la prestació dels serveis ha situat els municipis en un paper residual i perifèric pel que fa a l'educació. Aquest allunyament i distància entre els problemes i les autoritats amb capacitat per resoldre'ls no en facilita la solució. El desconeixement, la descoordinació i la manca de confiança mútua entre els agents que treballen en el territori i la Conselleria, està portant a una falta de responsabilització i està dificultant l'articulació de les solucions integrals i transversals que es requereixen avui dia.

4.3.2. Els ajuntaments, malgrat aquest escenari, han treballat per incidir positivament tant en les capacitats de servei del sistema educatiu, com en el cobriment de les deficiències o buits que s'han anat constatant.

Principis bàsics

4.4. S'aposta per avançar cap a un sistema educatiu descentralitzat per tal d'encarar en millors condicions el repte d'assegurar la qualitat de l'ensenyament públic.

4.4.1. Es defensa que és des de la proximitat des d'on es poden dissenyar i adaptar millor les polítiques a les necessitats de cada entorn i des d'on es pot generar la confiança, la complicitat i la responsabilització col·lectiva que permet generar projectes transversals d'atenció integral.

4.4.2. La conseqüència lògica és apostar per una descentralització i municipalització educativa. Però, no una descentralització concebuda com un "joc de suma zero" sinó com un "joc de suma positiva", on es comparteixin responsabilitats i protagonismes i on s'eviti el risc de fragmentació del sistema.

4.5. Dins d'un marc de descentralització educativa, la Generalitat hauria d'exercir les funcions de planificació, d'assignació de recursos i d'avaluació del conjunt del sistema educatiu.

4.5.1. En un sistema descentralitzat, la planificació només es pot concebre com l'escenificació d'un consens entre autoritats dotades d'autonomia política.

4.5.2. Així, mitjançant un procés de coordinació no jeràrquica basat en la informació compartida, el Govern de la Generalitat hauria d'integrar en un projecte comú supraterritorial allò que en cada àmbit territorial s'entengui com a prioritari, identificant les prioritats superiors, assignant els recursos conforme a aquestes prioritats, avaluant els resultats i exercint les funcions compensatòries i de reequilibri territorial i social necessàries.

4.5.3. Els aspectes de disseny, de contingut i de gestió de la política educativa a Catalunya s'han de portar a terme des de l'àmbit autonòmic, en tot allò que no depèn de l'Estat. Si volem donar un pes molt significatiu al territori, i als governs locals com a governs de proximitat, en els aspectes de contingut i de gestió de l'educació, tant pel que fa referència als aspectes reglats com als no reglats, convé pensar en una Generalitat amb menys càrrega administrativa i de gestió, i més estratègica i pensant, deixant, si convé, a un òrgan específic els aspectes d'informació i de gestió bàsica de tot el sistema.

4.6. Es proposa que els municipis esdevinguin autoritats educatives amb capacitat d'intervenció en tots els aspectes de la política educativa que es faci en el seu territori.

4.6.1. Sembla prematur determinar la forma d'exercici i els àmbits d'actuació d'aquesta autoritat educativa. En tot cas, es tractaria d'una autoritat que seria la responsable final d'assegurar la qualitat dels serveis educatius específics en el seu àmbit territorial, serveis que serien prestats per diversos proveïdors públics i privats.

4.6.2. La fórmula jurídica, els instruments de gestió, l'articulació de la cooperació amb la Generalitat, l'abast de les competències, les formes de participació dels agents socials i els recursos econòmics de les autoritats educatives locals han de ser objecte d'un treball aprofundit, amb la finalitat de dibuixar els diversos models possibles.

4.6.3. Entre aquests models cal tenir en compte el model perfilat per la comissió de treball d'aquest àmbit del Fòrum i que proposa la constitució d'autoritats educatives locals integrades pels municipis d'un territori i per la Generalitat. Aquestes autoritats adoptarien la forma d'una administració consorciada i tindrien capacitat d'incidència tant en decisions que afecten l'educació reglada, com en l'adaptació de continguts i les connexions amb l'entorn, en l'organització de l'educació no reglada, en l'assignació i mobilitat dels recursos humans presents en el territori, així com en tots els temes de construcció i manteniment d'edificis, transport escolar i d'altres sobre els quals ja tenien responsabilitats els municipis.

Complexitat

4.7. Cal partir d'una lògica de geometria variable en la qual cada àmbit territorial tingui la seva pròpia conformació i concreció.

La diversitat territorial de Catalunya desaconsella establir un únic tipus d'àmbit territorial. La seva definició dependrà de variables demogràfiques i socials, evitant, però, que el seu perímetre superi les demarcacions de les futures regions del país.

4.8 Es proposa reforçar l'autonomia formal dels centres per permetre que desenvolupin projectes propis.

4.8.1. Reforçar el sistema educatiu públic a Catalunya passa per millorar la qualitat del servei que ofereixen els centres educatius públics, i per això cal reforçar el sentit d'identitat i d'implicació col·lectiva dels professionals que hi treballen, fent que a cada centre es comparteixin els objectius generals i del territori i que es busqui la seva realització efectiva en la comunitat a qui es serveix.

4.8.2. Es tracta de reforçar simultàniament les competències, les responsabilitats i la implicació dels centres, dels municipis, de les autoritats educatives locals i de la Conselleria amb l'objectiu comú de millorar la qualitat del servei educatiu públic català.

4.9 Es proposa un procés gradual d'implementació d'aquesta proposta de descentralització i una pràctica que eviti generació i augment de les desigualtats interterritorials.

4.9.1. Combinant lideratge polític i la implicació col·lectiva dels professionals i dels governs locals es podria avançar cap a una implementació gradual de la proposta de govern i gestió del sistema educatiu a Catalunya, prenent com a punt de partida algunes experiències ja existents.

4.9.2. Per altra banda caldrà estar molt amatent a les potencials conseqüències desequilibradores que es poden donar, atesa la gran diversitat territorial existent.

4.10 Caldrà anar treballant aquests aspectes, analitzant problemes d'implementació, els aspectes substantius i operatius del problema, i implicant les comunitats locals.

Es proposa crear una plataforma estable i voluntària d'ens locals per tal de seguir treballant el tema, impulsant i promovent el debat sobre les competències educatives dels ajuntaments, intercanviant experiències de gestió i establint línies de coordinació.